

Erasmus+

EFEKTYVUS SKAITYMO MOKYMAS

Svarbiausi skaitymo elementai

Gerus skaitymo įgūdžius padės suformuoti:

- žodyno (leksikos įvaldymas),
- teksto suvokimas,
- motyvacija ir susidomėjimas

Kaip dalykų mokytojai gali padėti silpnai skaitantiems mokiniams?

Dalykų mokytojai dažnai prašo mokinių skaityti sudėtingą, aiškinamąjį tekstą ir supažindina mokinius su naujais terminais ir sąvokomis.

- ★ Mokiniams, kuriems sunku suvokti tekstą ir suprasti naujų žodžių bei sąvokų reikšmes, be jokios abejonės bus sunkiau mokytis šią medžiagą.
- ★ Daugumą šiame leidinyje aptartų strategijų gali būti taikomos ne tik mokant kalbos, bet ir gamtos ar socialinių mokslų, matematikos, sveikatos ir kitų dalykų.

Dalykų mokytojai pamokose gali padėti mokiniams, kuriems nesiseka suprasti sunkias sąvokas, išmokti naujų žodžių ir perprasti sudėtingą tekstą:

- Taikydami šiame leidinyje aptariamas strategijas
- Derindami savo mokomąją veiklą su kitų dalykų mokytojais

Ką man daryti kai silpnai skaitantys mokiniai negali suvokti teksto, nes nežino žodžių reikšmės?

ŽODŽIŲ MOKYMASIS

Žodžių reikšmės žinojimas glaudžiai susijęs su suvokimu ir bendrais mokymosi pasiekimais. Žodžių mokėjimas reiškia daugiau nei žodžių reikšmės supratimas. Geras skaitytojas geba pasinaudoti savo žodžių bagažu lavindamas teksto suvokimo gebėjimus.

Žodžių mokymas – tai specifinių žodžių reikšmių ir strategijų mokymas, kad savarankiškai suvokti žodžių reikšmes

Žodžių suvokimas - išsamus žodžių žinojimas ir domėjimasis jais

Kodėl reikia mokyti žodžių?

- tik 15 % tikimybė, jog mokiniai savaime išmoksta naujų žodžių iš konteksto

Žodžių mokymas apima grupę strategijų, kurios gali būti suskirstytos į dvi kategorijas:

- tiesioginis atskirų žodžių mokymas;
- mokymosi būdų/strategijų, palengvinančių žodžių įsisavinimą, mokymas

Tiesioginis atskirų žodžių mokymas

Tai atskirų mokytojo parinktų žodžių reikšmės ir/ar apibrėžimų mokymas. Pvz., darbas su tekste esančiais žodžiais, kurių žinojimas būtinas teksto suvokimui.

- Kiekvieną dieną skirti dalį laiko konkrečiai žodžių grupei mokyti.
- Pakartotinai panaudoti naujus žodžius skirtinguose kontekstuose.
- Sudaryti mokiniams galimybę panaudoti naujus žodžius diskutuojant, atliekant rašymo ar skaitymo užduotis

Kaip mokyti atskirų žodžių reikšmės?

Pateikiame kelis pasiūlymus, padedančius mokiniams apibūdinti, panaudoti ir atpažinti naujus žodžius:

- ✓ Tiesiogiai ir išsamiai supažindinti su pasirinktu žodžiu ir jo reikšme;
- ✓ Sukurti apibrėžimus ir paaiškinimus;
- ✓ Suteikti galimybę pamatyti ir „pajausti“ kiekvieną žodį, panaudojant video ar kompiuterines programas;
- ✓ Sudominti tolimesne diskusija ir skaitymo ar rašymo veikla.

Mokymosi būdų/strategijų, palengvinančių žodžių įsisavinimą, mokymas

Žodžio reikšmės mokymas, tyrinėjant skirtingas žodžio dalis ir giminingų žodžių grupes

Mokinių supažindinimas su strategijomis, kurios gali padėti jiems savarankiškai plėsti savo žodyną

Išmokyti mokinius pažinti žodžių sudėtinės dalis (priešdėlius, priesagas, šaknis) ir pasinaudoti jomis mėginant išsiaiškinti nežinomų žodžių reikšmes

- **1 žingsnis** – išmokyti dažniausiai sutinkamų priešdėlių, priesagų ir žodžio šaknų apibrėžimus, leidžiančius išsiaiškinti žodžio reikšmę
- **2 žingsnis**– leisti/liepti mokiniams sugalvoti žodžių reikšmes, pasinaudojant tomis žiniomis.
- **3 žingsnis** – mokiniai sugeba sukurti kitų skaitomame tekste pasitaikančių nežinomų žodžių reikšmes.

Išmokyti pasinaudoti knygoje prie teksto pateiktomis priemonėmis: žodynėliais, schemomis, lentelėmis ir kt.

Efektyvus žodžių mokymas nėra:

- liepimas mokiniams išmokyti mintinai apibrėžimus arba
- sudėtingų žodžių apibūdinimų mokymas

Efektyvus žodžių mokymas:

- Suteikia mokiniams galimybių suprasti ką reiškia žodžiai
- kaip juos panaudoti šnekamojoje ir rašytinėje kalboje
- yra išsamus ir apima:

1) tiesioginį žodžio reikšmės mokymą

2) tiesioginį strategijų, padedančių savarankiškai suvokti žodžius, mokymą.

SKAITOMO TEKSTO SUVOKIMAS

Skaitomo teksto suvokimas – tai teksto supratimas ir mokymasis iš teksto. Geri skaitytojai konstruoja reikšmę, pritaikydami įvairias strategijas. Būtinai konstravimo elementai – gebėjimas perskaityti žodį ir žodžio reikšmės žinojimas. Sėkmingi skaitytojai nusistato skaitymui tikslą ir yra “aktyvūs”. Jie skaito sąmoningai ir, susidūrę su sunkumais, pritaiko strategijas. Mokytojai gali padėti mokiniams išmokydami pritaikyti skaitymo strategijas ir sudarydami galimybes mokytis skaityti mokytojui padedant ir savarankiškai.

Tiesioginis ir išsamus teksto suvokimo mokymas

Ketrios suvokimo mokymo rūšys gali būti ypač veiksmingos:

- klausimai ir atsakymai
- pagrindinė mintis ir apibendrinimas
- grafinių elementų naudojimas
- kelių strategijų mokymas

Klausimai ir atsakymai

Mokinių teksto suvokimo gebėjimai dažnai vertinami pagal jų gebėjimą atsakyti į klausimus apie perskaitytą tekstą. Tačiau mokytojai kartais pamiršta, jog mokymas atsakyti į klausimus gali būti naudojamas kartu su mokymu užduoti klausimus.

Strategijos padedančios mokiniams:

- Atsakyti į mokytojo ar skaitymo užduotyje pateiktus klausimus
- Patiems sugalvoti klausimus apie skaitytą tekstą

Šios strategijos padeda mokiniams suprasti kur ir kaip surasti tekste atsakymus ir stebėti savo gebėjimą suvokti tekstą

Yra dviejų tipų strategijos:

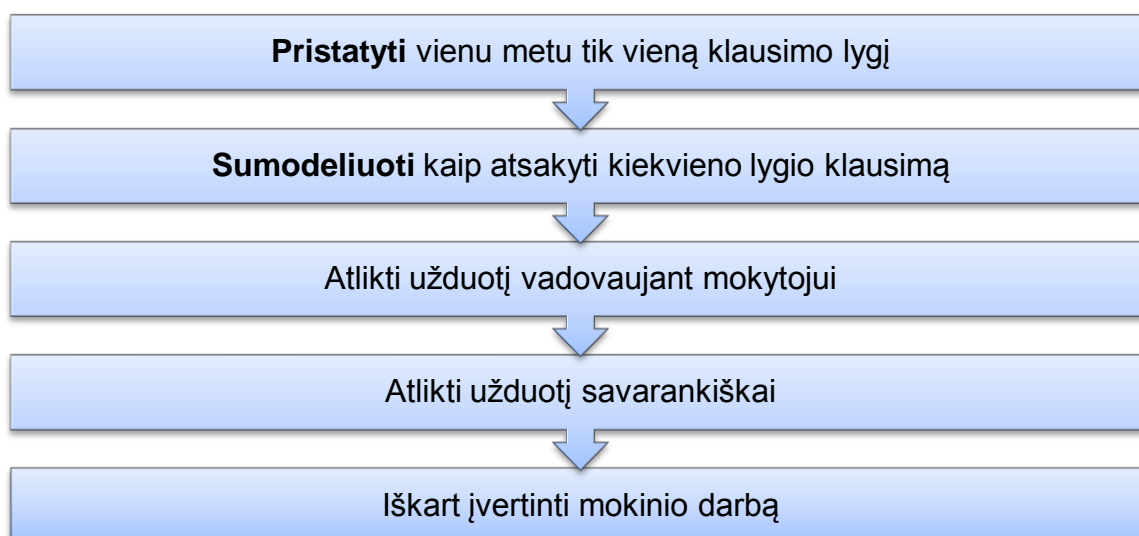
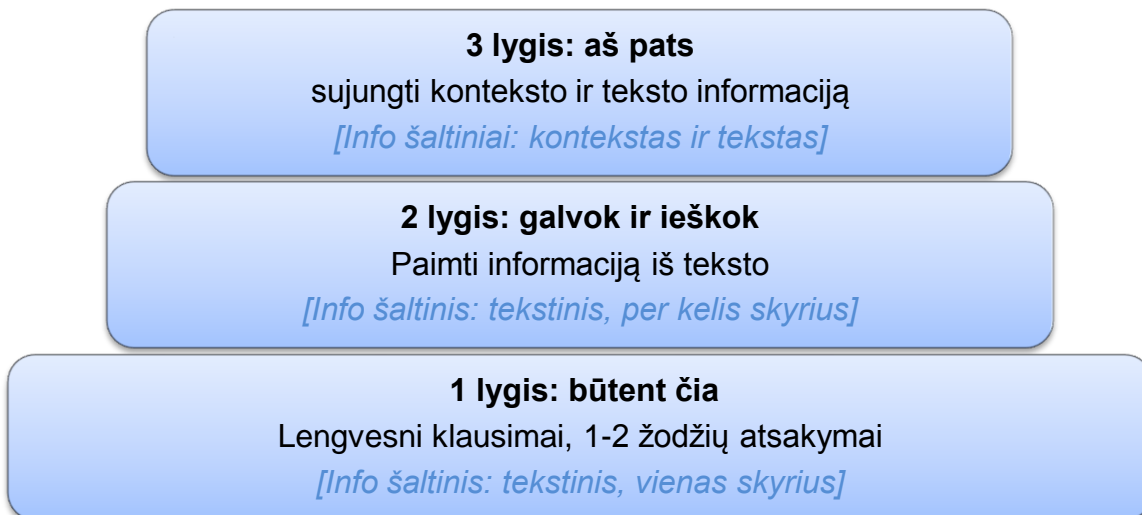
- Strategijos, padedančios mokiniams atsakyti į mokytojo ar skaitymo užduotyje pateiktus klausimus
- Strategijos, padedančios mokiniams patiems sugalvoti klausimus apie skaitytą tekstą

Erasmus+

Klausimų lygiai

Pateikime tris klausimų tipus, padedančius susiformuoti tris skirtingas skaitymo strategijas.

Erasmus+

➤ **Vienu metu pristatyti tik vieną**

klausimo lygį.

- Viena diena skiriama pirmo lygio klausimams;
- Viena arba daugiau dienų 2 ir 3 lygio klausimams.

➤ **Parodyti mokiniams kaip jūs atsakytumėte**

- Kaip jūs ieškotumėte atsakymų tekste į 1 ir 2 lygio klausimus;
- Kaip jūs išsiaiškinate ko tuo klausimu norima paklausti
- Kokiais būdais jūs surandate tinkamą atsakymą

Parodyti, kaip jūs patys galite sugalvoti 1 ir 2 lygio klausimų.

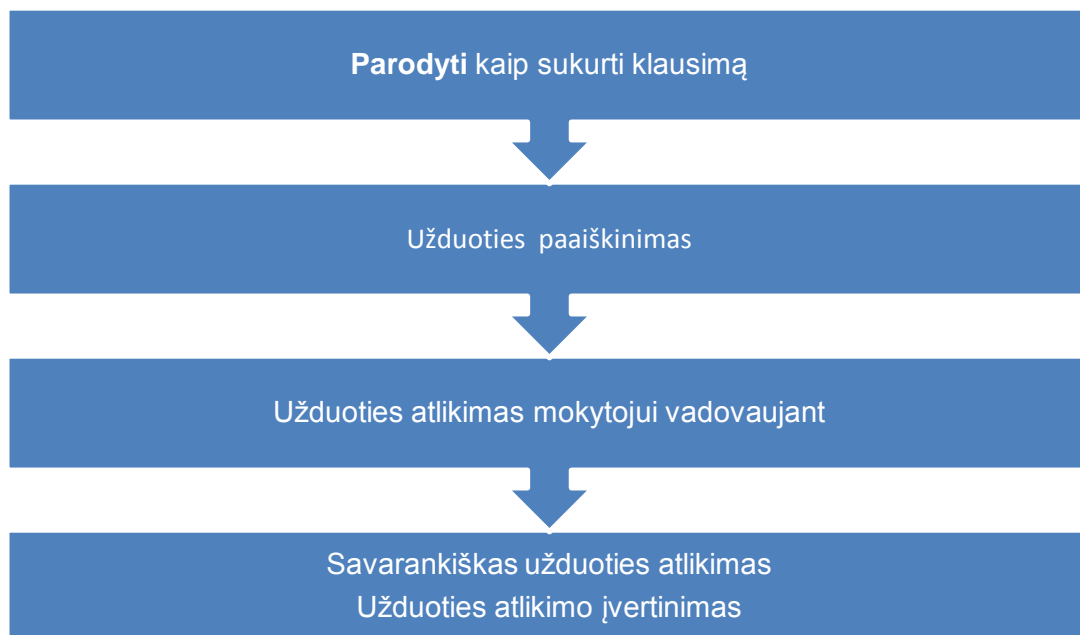
➤ **Atlikti užduotį mokytojui vadovaujant**

- Pateikiant pavyzdinius klausimus
- Liepiant mokiniams padėti jums į juos atsakyti
- Suskirstant mokinius į grupes ir duodant jiems padėti vieni kitiems atsakyti ir sugalvoti skirtingų lygių klausimus.

➤ **Duoti mokiniams laiko savarankiškai atlikti užduotis, kuomet jūs**

- atidžiai stebite jų darbą
- iš karto vertinate
- pasiūlote papildomai atlikti užduotis mažose grupelėse.

Klausimų apie skaitomą tekstą kūrimas

➤ **Parodyti kaip sukurti klausimą,**

remiantis trumpa teksto ištrauka.

➤ **Užduoties paaiškinimas**

Grafinių elementų naudojimas

Tai yra vaizdinis pristatymas, padedantis mokiniams atpažinti, organizuoti ir prisiminti svarbias perskaityto teksto mintis ir susieti jas. Tokių element pavyzdžiai yra sąvokų žemėlapiai, minčių žemėlapiai, schemas, lentelės, diagramos ir kt.

Privalumai:

- ✓ Jie gali būti pritaikyti teksto tipui (pasakojamasis ar aiškinamasis)
- ✓ Mokytojas gali juos paimti iš jau paruoštų šablonų esančių mokytojo knygoje ar interneto šaltiniuose
- ✓ Jie gali būti naudojami prieš, po arba skaitant, priklausomai nuo skaitymo tikslo.

Pagrindinė mintis ir apibendrinimas

Pagrindinės minties nustatymas

Pagrindinės minties nustatymas yra svarbi teksto suvokimo strategija. Jeigu naudojama po kiekvienos perskaitytos pastraipos, ji leidžia skaitytojui nustatyti ar suprato tos mažos teksto dalies turinį.

Nustatyti pagrindinę mintį gali padėti siūloma strategija:

- 1) Kas yra pagrindinis asmuo ar koks pagrindinis dalykas?
- 2) Kokia svarbiausia informacija pateikta apie aprašomą asmenį ar dalyką? Ką autorius nori pasakyti apie tą temą?
- 3) Sudėti 1 ir 2 punktus į vieną glaustą sakinį. Rekomenduojama nurodyti mokiniams didžiausią leidžiamą žodžių skaičių (< 10), pavyzdžiui 10 ar mažiau žodžių.

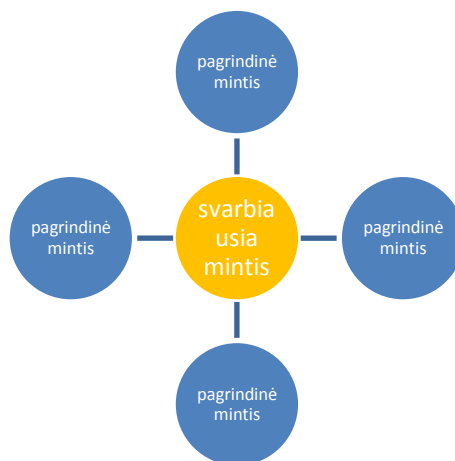
Kitas geras būdas aptarti pagrindinę mintį yra lyginant ją su skambinimu skubios pagalbos telefonu. Skambindami jūs sutelksite dėmesį tik į svarbiausią informaciją – ne pridėsite daug smulkių detalių, kurios nepadės policijai ar greitajai pagalbai atvykti pas jus.

Apibendrinimas

Yra keletas apibendrinimo mokymo strategijų; mūsų aptariama strategija panaudoja grafinius elementus. Pasirengimas užduočiai vyksta šiais žingsniais:

1. **Mokytojas supažindina klasę su grafiniu elementu ir jo naudojimo tikslu.**
2. **Mokytojas pateikia pagrindinę teksto mintį („svarbiausią mintį“) ir užrašo ją į grafinio elemento centrą** (pagrindinė teksto mintis galiausiai taps santraukos pagrindiniu sakiniu; jis gali būti paimtas tiesiai iš teksto)
3. **Mokiniai skaito teksto pastraipas iš eilės ir užrašo į grafinę schemą kiekvienos atskiros pastraipos pagrindinę mintį.** (jeigu mokiniai pirmą kartą naudoja šio tipo grafinį elementą, pirmiausia sumodeliuokite šį žingsnį, ir tuomet padėkite atlikti užduotį jums vadovaujant).

Kai visi šie žingsniai yra užbaigti, laikas rašyti santrauką.

Norėdami parašyti santrauką, mokiniai diagramoje surašytą informaciją, paverčia pastraipa naudodami šiuos žingsnius:

Parašyti teminį sakinį panaudojant svarbiausią mintį (tai gali būti ta pati svarbiausia mintis, tik šiek tiek pakoreguota).

Logiška seka pridėti pagrindines mintis (tai gali būti tos pačios mintys, surašytos į diagramą, ar kiek pakoreguotos)

Ištrinti nereikalingą ar nereikšmingą informaciją (pvz., smulkias detales).

Perskaityti dar kartą, kad gerai suprasti ir, jei reikia, koreguoti.

Mokykite šiuos žingsnius aiškiai, kad mokiniai galiausiai galėtų naudotis šia strategija savarankiškai, laikydamiesi žingsnių, kuriuos mes aptarėme:

- 1) Pateikiamas santraukos kūrimo modelis.
- 2) Mokiniai atlieka užduotį mokytojo vadovaujami.
- 3) Mokiniai atlieka užduotį savarankiškai. Mokytojas iškart įvertina.

Pateikite pavyzdžių ir paaiškinkite

Pademonstruokite mokiniams santrauką, kurioje yra per daug detalių arba pasikartojančios informacijos, o vėliau parodykite kaip ta santrauka atrodo pašalinus iš jos nereikalingą informaciją ir detales.

Paaiškinkite, kodėl ta informacija buvo pašalinta ir kaip tai pagerino santrauką.

Apibendrinimas yra aukštesnio lygio teksto suvokimo įgūdis, todėl turėkite omenyje, jog reikės daug daugiau pratybų kartu su visa klase, kol mokiniai pajėgs daryti tai mažose grupelėse.

„Aš darau, mes darome, jūs darote“ procesas - tai labai efektyvus mokymosi būdas, padedantis mokiniams suprasti ir įvaldyti šią naują strategiją.

Motyvacija ir susidomėjimas

„Motyvacija reiškia norą, priežastį ar polinkį įsitraukti į užduotį ar veiklą.

Susidomėjimas reiškia mokinio įsitraukimo į darbą su tekstu laipsnį, nudojant aktyvias strategijas, mąstymą ir anksčiau įgytas žinias.

Keturi būdai padidinti mokinių motyvaciją ir susidomėjimą:

- Išskelti mokymosi tikslus, susijusius su teksto turiniu
- Sukurti palankią mokymosi aplinką
- Sudaryti sąlygas svarbiai raštingumo patirčiai
- Panaudoti mokymo būdus, skatinančius mokinių susidomėjimą ir sąvokų mokymąsi.

Mokymo individualizavimas

Ką man daryti, kuomet kai kuriems mano silpnai skaitantiems mokiniams reikia daugiau pagalbos, nei gali suteikti bendrojo lavinimo mokytojai?

Problema: mokiniams sunku išskirti pagrindines mintis dirbant kartu su visa klase

Galimas sprendimas:

1 žingsnis: savarankiško darbo metu parinkite tris mokinius, kuriems sunkiau sekasi, pamokykite juos papildomai 10 minučių.

2 žingsnis: padalinkite pamoką į dar mažesnius žingsnius.

- šie mokiniai praktikuojasi tik pirmąjį žingsnį (nustato svarbiausią asmenį ar reiškinių pastraipoje).
- Naudojate modeliavimą, pratybas su pagalba ir tik tuomet savarankišką darbą, padėdami mokiniams nustatyti pagrindinį asmenį ar reiškinių pastraipoje.

3 žingsnis: sekančią pamoką šie mokiniai gali praktikuoti tik 2 žingsnį (svarbiausios informacijos apie pagrindinį asmenį ar reiškinių suradimas)

Mokytojas vėl naudos tas pačias metodikas antrojo žingsnio atlikimui - modeliavimą, pratybas su pagalba ir tik tuomet savarankišką darbą, padėdami mokiniams rasti informaciją apie pagrindinį asmenį ar reiškinių pastraipoje.

- **Mokykite žodžių reikšmių ir turtinkite visų silpnai skaitančių mokinių žodyną.**
- **Mokykite teksto suvokimo strategijų.**
- **Skatinkite mokinių motyvaciją ir susidomėjimą skaitomu tekstu.**
- **Individualizuokite mokymą.**